

Archeologienota

Verslag van resultaten bureauonderzoek

Bavikhove – Eerste Aardstraat
(prov. West-Vlaanderen)

Auteurs: Lynn DEVALCKENEER

Projectcode: 2019A346

Projectcode:	2019A346
Naam erkende archeoloog rechtspersoon:	Monument Vandekerckhove nv
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
Locatiegegevens:	Bavikhove, Eerste Aardstraat (zie plan in bijlage 2 en 3)
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	X: 75985, Y: 175801 X: 76062, Y: 175741
Kadastergegevens:	Harelbeke, afdeling 4, Bavikhove, sectie A, percelen 246/00N0, 249/00N0 (zie plan in bijlage 3)
Topografische kaart:	zie plan in bijlage 1 en 2
Alle betrokken actoren:	Lynn Devalckeneer (archeologe & historica), Jeroen Tack (contactpersoon initiatiefnemer)
Betrokken personen buiten het project:	/
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

0. INHOUDSTAFEL

0. INHOUDSTAFEL	3
1. BESCHRIJVEND GEDEELTE.....	5
1.1. WETTELIJK KADER.....	5
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	6
1.2.1. Vraagstelling	6
1.2.2. Randvoorwaarden	6
1.2.3. Geplande werken.....	6
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE.....	15
1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie	15
1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek	16
1.3.3. Gebruikt materiaal	16
1.3.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek.....	16
1.3.5. Inbreng specialisten.....	16
1.3.6. Algemene wetenschappelijke advisering	16
2. ASSESSMENTRAPPORT	17
2.1. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	17
2.1.1. Topografische situering	17
2.1.2. Landschappelijke situering.....	20
2.1.3. Geologische situering	22
2.1.4. Bodemkundige situering.....	24
VRIJWEL HET VOLLEDIGE PLANGEBIED WORDT OP DE BODEMTYPEKAART WEERGEGEVEN ALS OB	24
2.2. HISTORISCHE BESCHRIJVING	25
2.3. ARCHEOLOGISCH KADER.....	32
2.4. SYNTHESE	37
2.4.1. Verwachtingspatroon	37
2.4.2. Afweging verder vooronderzoek	38
2.4.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem.....	39
2.4.3.1. Landschappelijk bodemonderzoek.....	39
2.4.3.2. Geofysisch onderzoek	39
2.4.3.3. Veldkartering.....	40
2.4.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	40
2.4.4.1. Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek.....	40
2.4.4.2. Proefsleuven en proefputten	41
2.4.5. Beantwoording van de onderzoeksvragen	41

3. SAMENVATTING	44
4. BIBLIOGRAFIE.....	45
4.1. LITERATUUR	45
4.2. INTERNETBRONNEN.....	46

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een stedenbouwkundige ingreep te Bavikhove – Eerste Aardstraat, waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er indicaties dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.2.3. Geplande werken

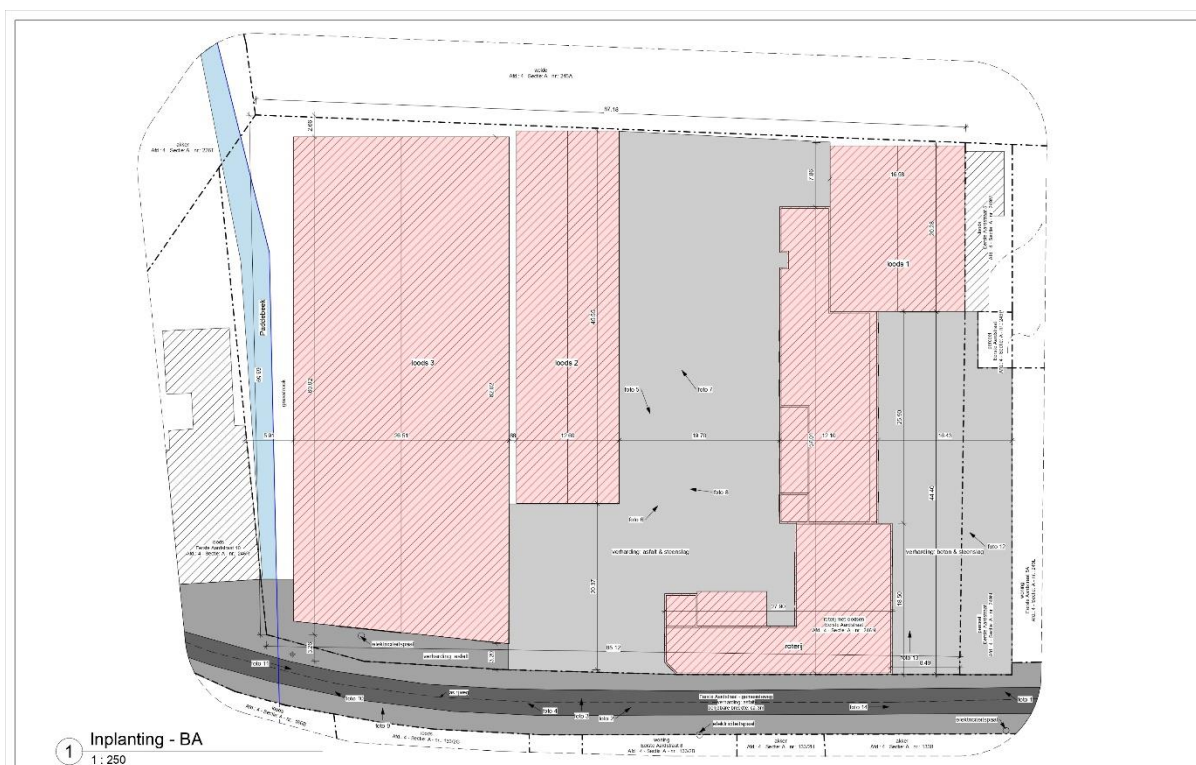
Het gebied dat zal ontwikkeld worden is ongeveer 6000 m² groot. Het maakt deel uit van een perceel waarop zich een roterij met verschillende loodsen en verhardingen bestaande uit beton, steenslag en asfalt bevinden (zie bijlage 4).¹ De initiatiefnemer voorziet de sloop van de bestaande gebouwen en verhardingen en de inplanting van 15 woningen met terras en groenzones.

De bestaande bebouwing op de percelen bestaat uit drie loodsen en een roterij eveneens voorzien van loodsen. Zij bevinden zich voornamelijk in het noorden en het zuiden van het onderzoeksgebied. De overige delen worden ingenomen door verhardingen bestaande uit beton, asfalt en steenslag. De bestaande bebouwing is niet voorzien van kelders.

¹ Informatie verkregen via de initiatiefnemer.

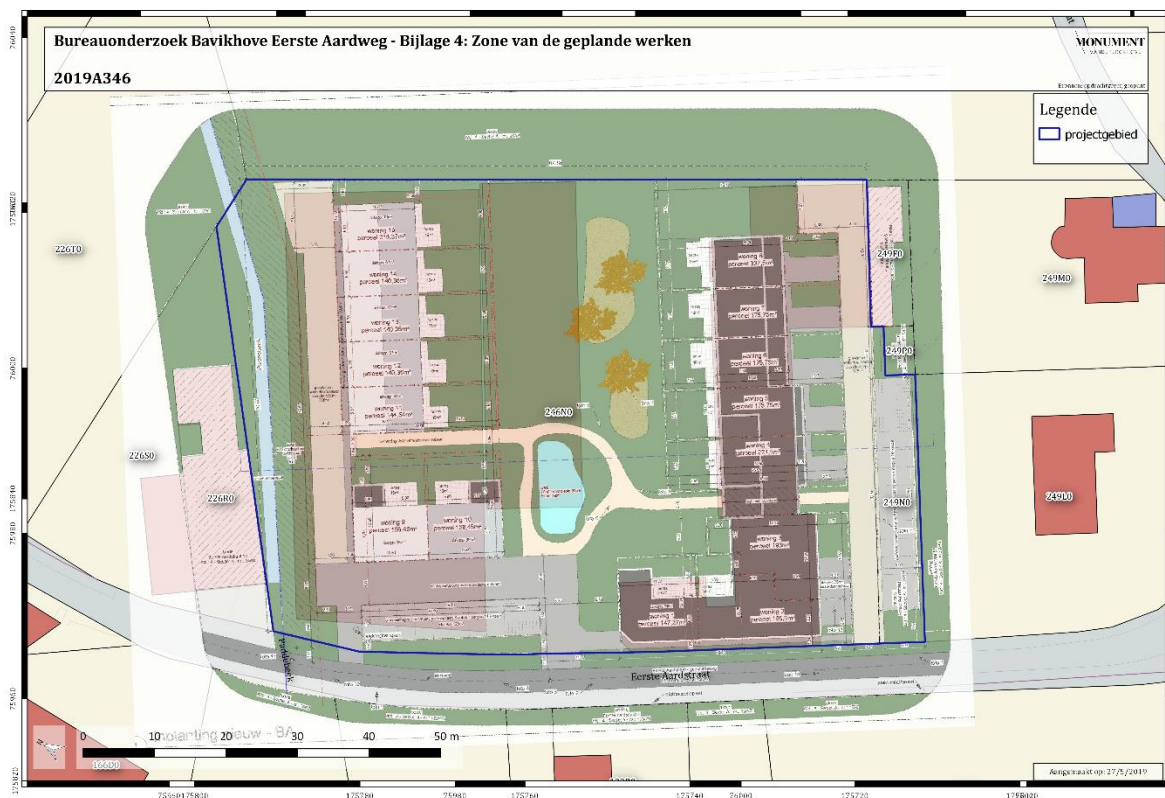

Figuur 1: Huidige toestand van het projectgebied (zie ook bijlage 20).

Figuur 2: Bestaande toestand van het plangebied met aanduiding van te slopen gebouwen (zie ook bijlage 4).

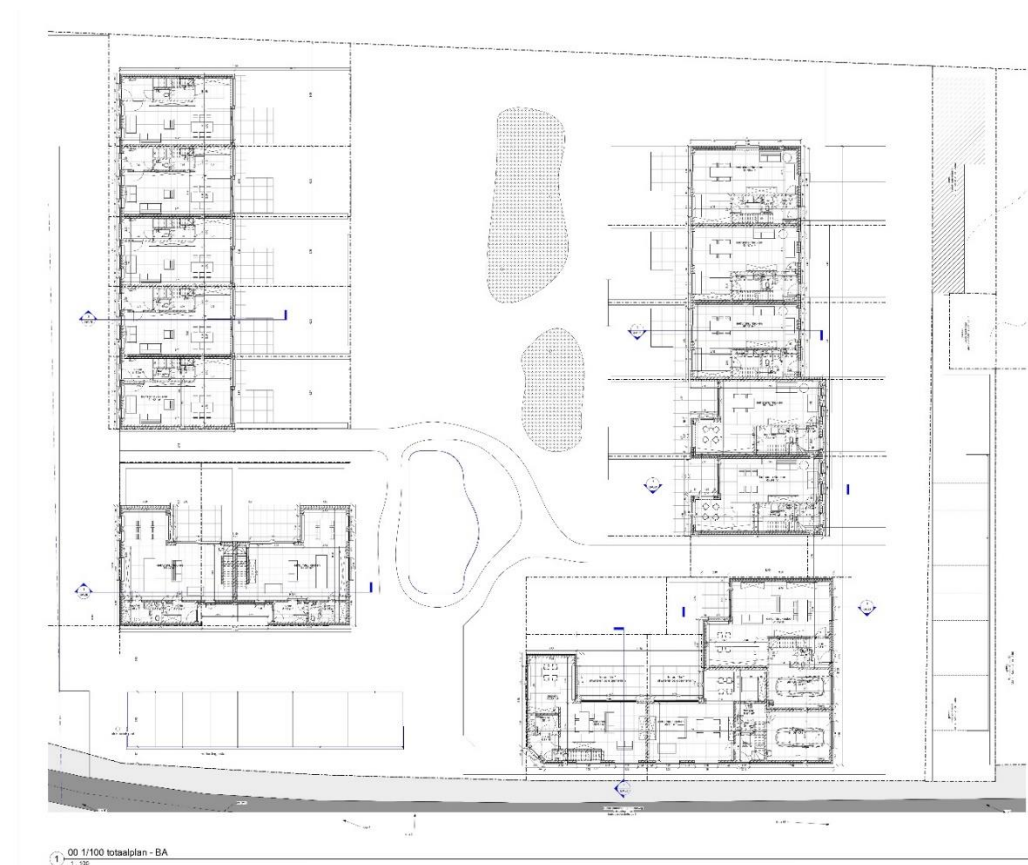
Te midden van het plangebied voorziet de bouwheer de aanleg van een wadi met een oppervlakte van 60 m² en een maximale diepte van 30 cm. De buffer bedraagt zo'n 18m². Overige delen van het onderzoeksgebied worden ingenomen door waterdoorlatende verhardingen die zich langsheen de noordelijke en zuidelijke zijde bevinden. Centraal loopt een wandelpad van noord naar zuid en omvat de centrale wadi. Ten westen, langsheen de straatzijde, en ten zuiden wordt parkeerruimte voor in totaal 18 wagens voorzien evenals bergingsplaats voor 27 fietsen. De overige ruimte wordt ingenomen als groenzone. De ingreep in de bodem zal dus vooral bestaan uit de uitgravingen ten behoeve van de funderingen voor de woningen en verhardingen, wat een aanzienlijke bodemverstoring met zich meebrengt.

Figuur 3: Geplande werken op de kadasterkaart (zie ook bijlage 4)

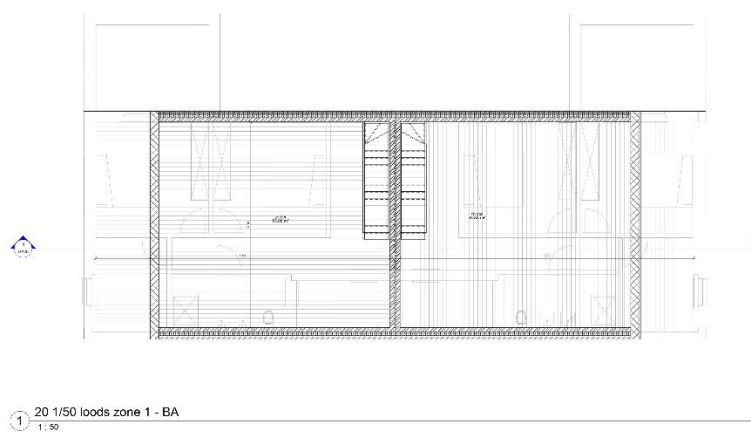
Figuur 4: Geplande toestand – globaal funderingsplan (bijlage 4a).

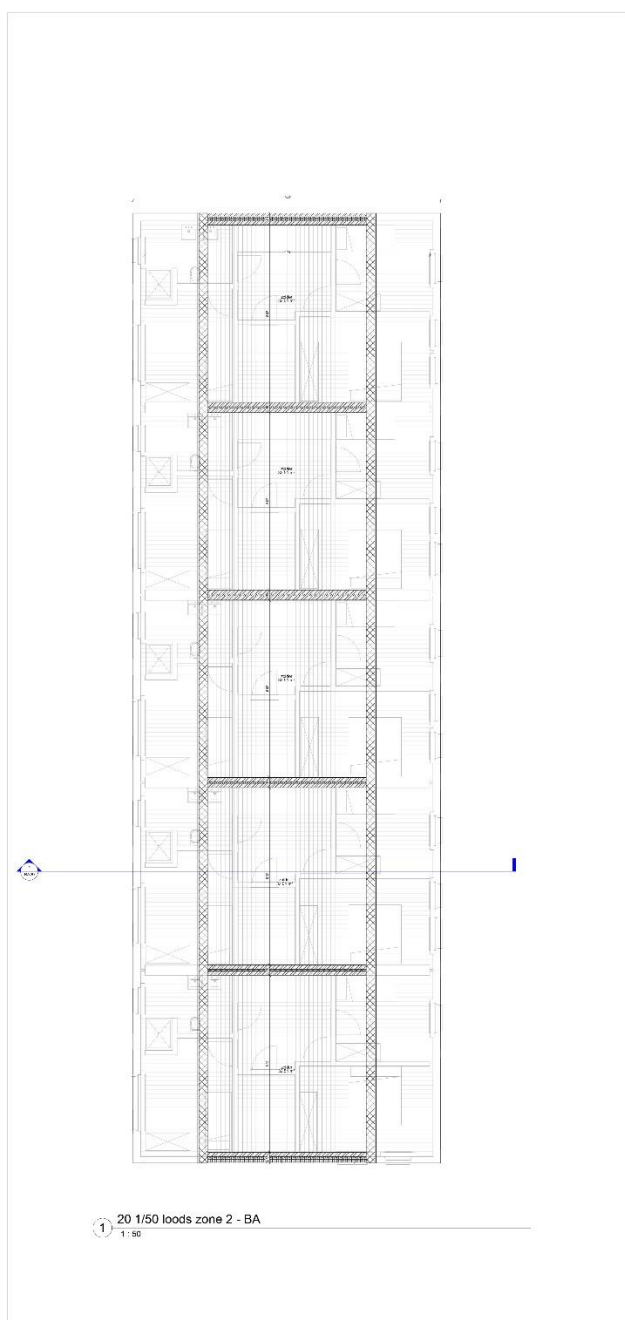
Figuur 5: Geplande toestand – globaal grondplan (bijlage 4b).

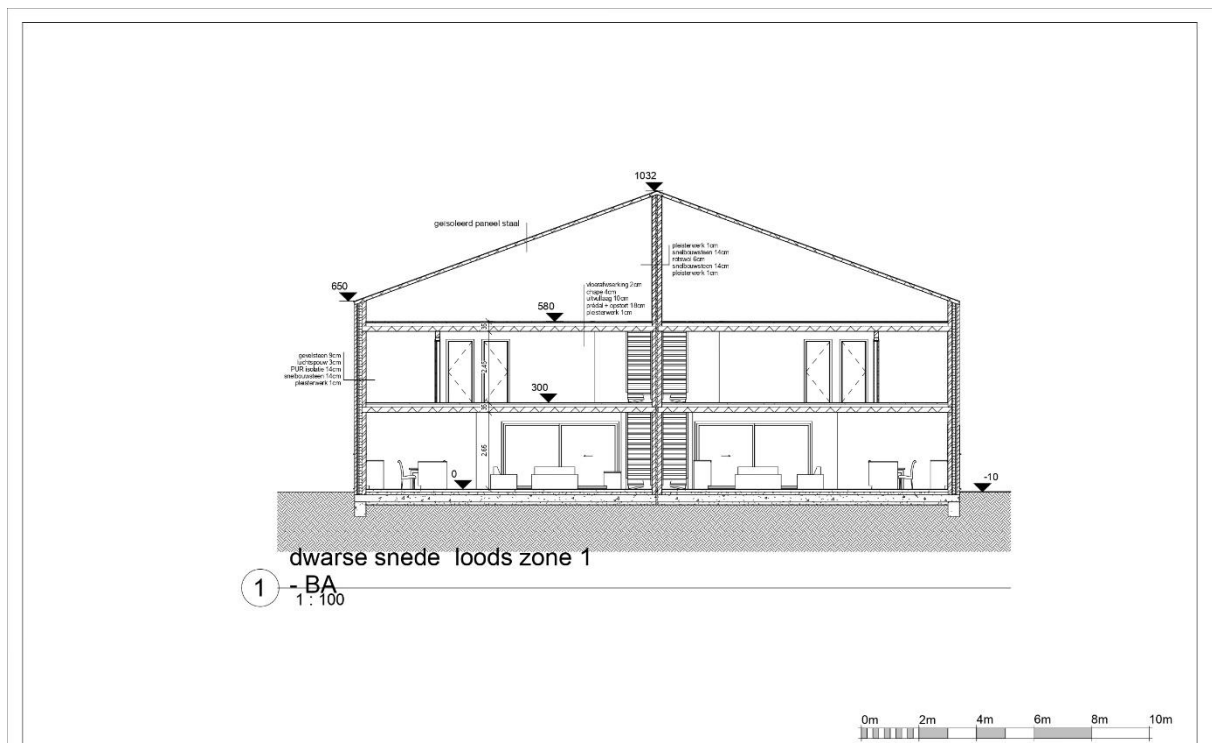
Figuur 6: Geplande toestand – globaal verdiepingsplan (zie ook bijlage 4c)

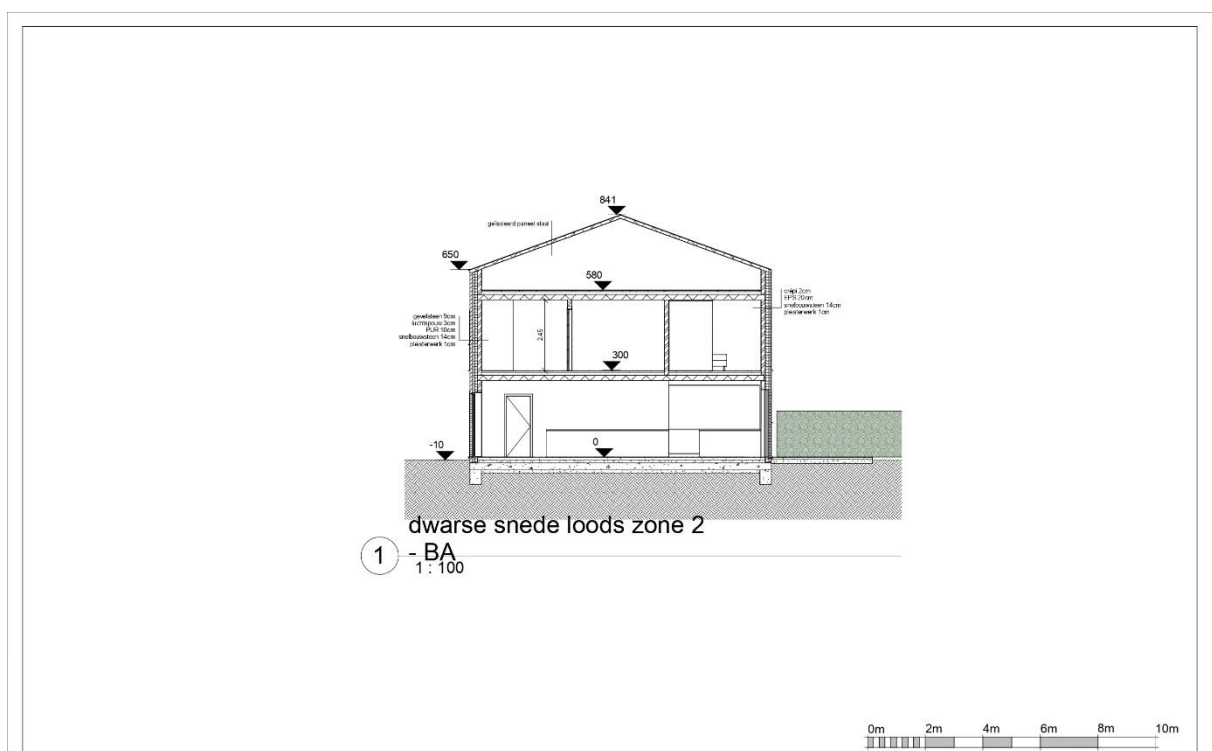
Figuur 7: Geplande toestand – zolderverdieping woningen 9 & 10 (zie ook bijlage 4d)

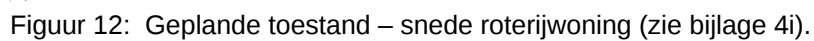
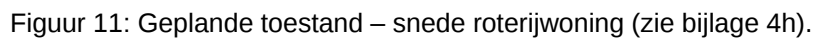
Figuur 8: Geplande toestand – zolderverdieping woningen 11-15 (zie ook bijlage 4e).

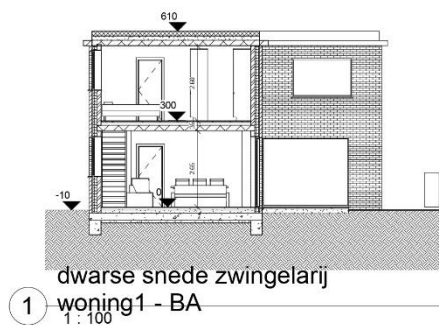

Figuur 9: Geplande toestand – snede loods zone 1 (zie ook bijlage 4f).

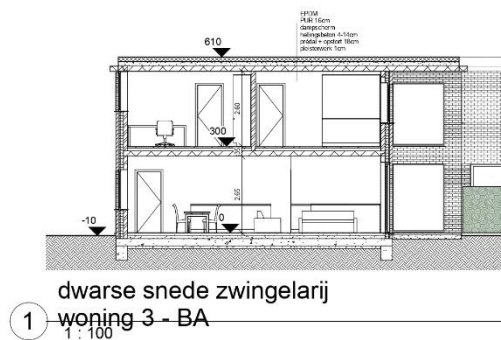

Figuur 10: Geplande toestand – snede loods zone 2 (zie ook bijlage 4g).

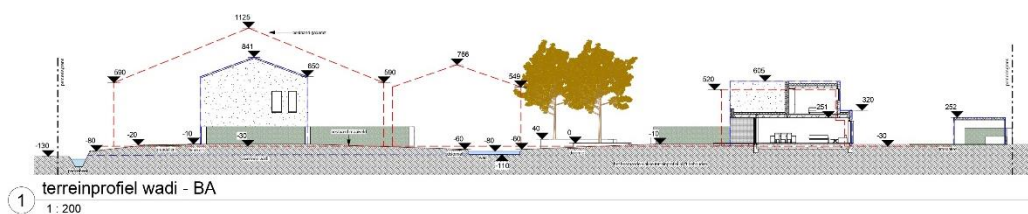

Figuur 13: Geplande toestand – snede woning zwingelarij (zie bijlage 4j).

Figuur 14: Geplande toestand – snede woning zwingelarij (zie bijlage 4k).

Figuur 15: Geplande toestand – terreinsnede (zie ook bijlage 4l).

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In dit bureauonderzoek wordt getracht een zo duidelijk mogelijk beeld te vormen van de huidige archeologische, historische en landschappelijke kennis van het projectgebied en de omgeving. Dit wordt vervolgens getoetst aan de geplande versterking van de bodem. Het doel hiervan is te kunnen bepalen of verder archeologisch onderzoek aangewezen is. Om een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvragen werden verschillende bronnen geraadpleegd.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en de deelgemeente Bavikhove in het algemeen werd de online databank van de CAI (Centraal Archeologische Inventaris) geraadpleegd.² Als aanvulling hierop werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt³, de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius⁴, een databank die kaarten bundelt van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Langs deze weg werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren 70 van de 20ste eeuw. Op alle kaarten en luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zo tot een duidelijk beeld te komen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁵ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁶

Inzake historisch bronnenmateriaal zijn de relevante bestaande bronnen en historische kaarten geraadpleegd via internet. Bijkomend archiefonderzoek is niet uitgevoerd omdat dergelijke studie van dusdanige omvang is dat dit niet kan ingepast worden binnen deze archeologienota. Bovendien zou dit onderzoek voornamelijk bijkomende info aanleveren betreffende de historische bewoningsgeschiedenis van het perceel (bvb. eigenaarsinformatie) en niet betreffende de archeologische weerslag van deze bewoning.

² <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

³ <http://www.geopunt.be/kaart>

⁴ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁵ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁶ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

De eerste stap van het bureauonderzoek bestond er uit zoveel mogelijk relevante informatie te verzamelen betreffende het plangebied (zie vorig hoofdstuk). Daarna werd getracht deze informatie op overzichtelijke wijze weer te geven door middel van kaarten die als bijlage bij dit rapport gevoegd worden. Vervolgens werd de vergaarde informatie in een tekst gegoten en kon bepaald worden of verder vooronderzoek noodzakelijk is en welke onderzoeksstrategie daarvoor aangewezen is.

1.3.3. Gebruikt materiaal

Alle nodige informatie werd geraadpleegd via het internet of werd digitaal aangeleverd door de initiatiefnemer. De kaarten die toegevoegd zijn als bijlage werden vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

1.3.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek

Niet van toepassing.

1.3.5. Inbreng specialisten

Niet van toepassing.

1.3.6. Algemene wetenschappelijke advisering

Aangezien informatie over recent archeologisch onderzoek nog niet terug te vinden is op de Centraal Archeologische Inventaris werd hiervoor beroep gedaan op de regiokennis van RADAR.

2. ASSESSMENTRAPPORT

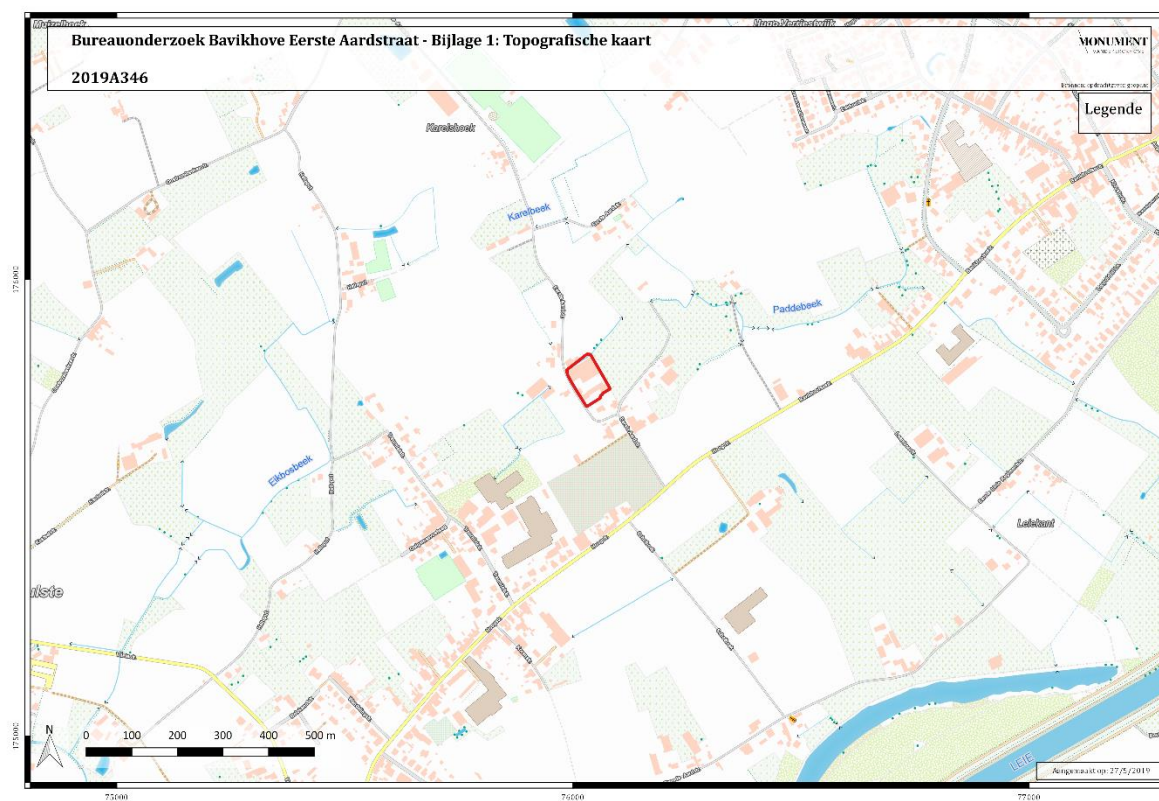
2.1. Landschappelijke ligging

2.1.1. Topografische situering

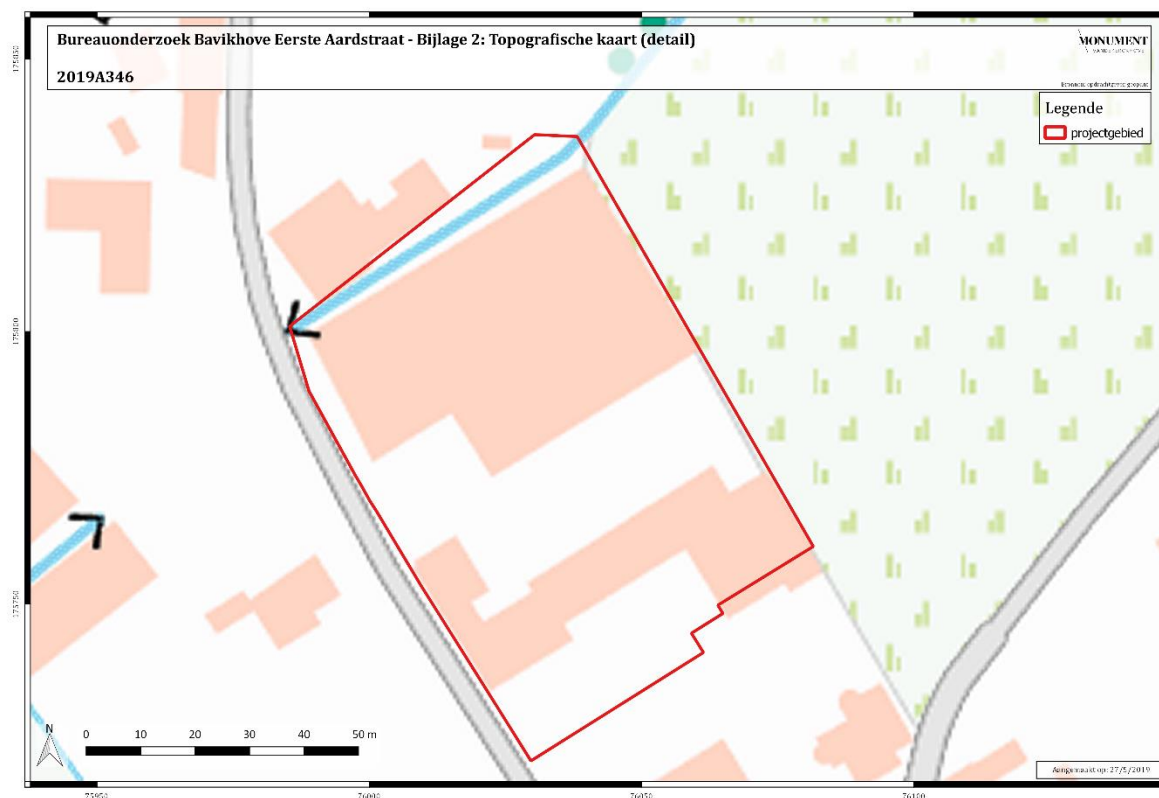
Het onderzoeksgebied situeert zich te Bavikhove, een deelgemeente van Harelbeke in de provincie West-Vlaanderen. De deelgemeente bevindt zich op 7,5 km ten noorden van Kortrijk en op 2,5 km ten noordoosten van Harelbeke. Overigens bestaat Harelbeke uit de deelgemeentes Hulste en Harelbeke.

Het eigenlijke plangebied bevindt zich in een meer landelijk deel van Harelbeke gelegen in het noordoostelijke uiteinde van de gemeente tussen Hulste (Harelbeke) en Ooigem.(Wielsbeke). Langsheen westelijke zijde grenzen percelen 0246N0 en 249N0 aan de Eerste Aardstraat, ten oosten grenzen ze aan weidegrond. Een kleine waterloop – genaamd de Paddebeek – slingert zich langsheen de noordelijke zijde. Ten zuiden grenst dan weer bestaande bebouwing aan het perceel. De ruimere omgeving toont een gelijkaardig beeld van bebouwing en agrarische gronden zij het bebouwing betreft met woonfunctie in tegenstelling tot de loodsen en de roterij die zich binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevinden. Perceel 249N0 wordt reeds volledig ingenomen door verhardingen. De bodemgebruikskaat maakt voor het hele perceel melding van 'andere bebouwing' wat zich definieert als gebied waarvan het grootste deel wordt bedekt door structuren. Gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlaktes en een open bodem (tussen 30% en 80% is verhard)⁷.

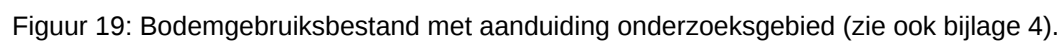
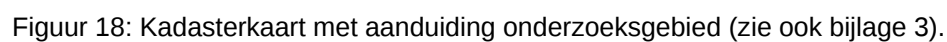
⁷ <https://www.geopunt.be/>

Figuur 16: Topografische kaart met onderzoeksgebied (zie bijlage 1).

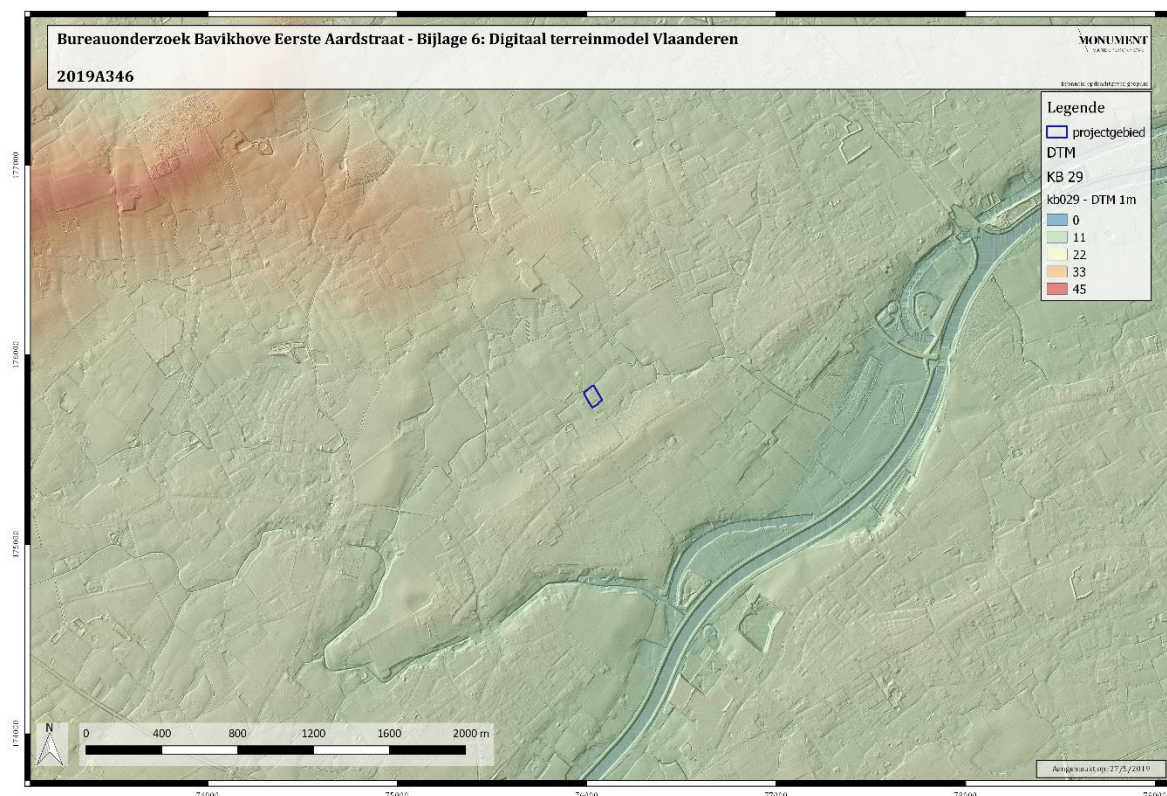

Figuur 17: Topografische kaart met onderzoeksgebied (detail, zie ook bijlage 2).

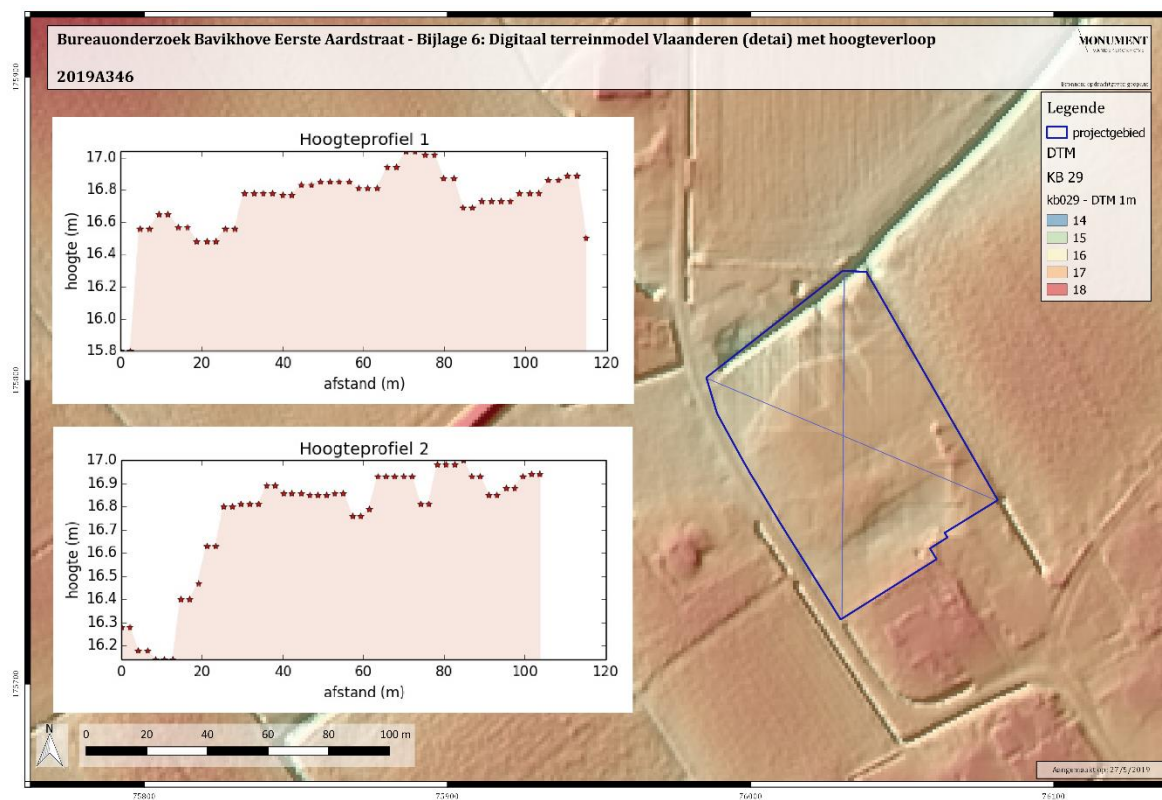
2.1.2. Landschappelijke situering

Bavikhove maakt deel uit van het Land van Roeselare-Kortrijk en bevindt zich meer specifiek in het Hoogland van Hulste. De regio kent tevens een zuidelijk overgang naar de Leievallei. De deelgemeente kent een vrij sterk golvend reliëf met een hoogte van gemiddeld +16,78m TAW. Wanneer beide percelen onder de loep worden genomen, kunnen binnen de contouren van het onderzoeksgebied eveneens enkele verschillen in hoogte worden bemerkt. Het centrale gedeelte verheft zich tot een hoogte van om en bij de +17m TAW evenals het zuidelijke en het oostelijke uiteinde. Het noordelijke uiteinde kent een dalend verloop tot ongeveer +15m TAW⁸. Dit door de aanwezigheid van een kleine waterloop – met name de Paddebeek. Haar aanwezigheid is duidelijk zichtbaar in hoogteprofiel 2 (NW-ZO) waar een plotse daling zichtbaar is. Overigens doen zich geen grote verschillen voor binnen het onderzoeksgebied maar blijft de hoogte met een maximumverschil van 1m licht fluctueren. De hoogtes van de gehele deelgemeente variëren tussen circa +10 tot +22,5m TAW. Het hoogste punt bevindt zich op zo'n 577m ten noorden van het onderzoeksgebied waar het reliëf een algemene stijging kent ter hoogte van de Muizelhoek tot ongeveer +32,5m TAW. Naarmate men vanuit het onderzoeksgebied in zuidelijke richting en de Leie gaat – op zo'n 1,2 km ten zuiden van het plangebied –, daalt het reliëf tot ongeveer +8,4m TAW.

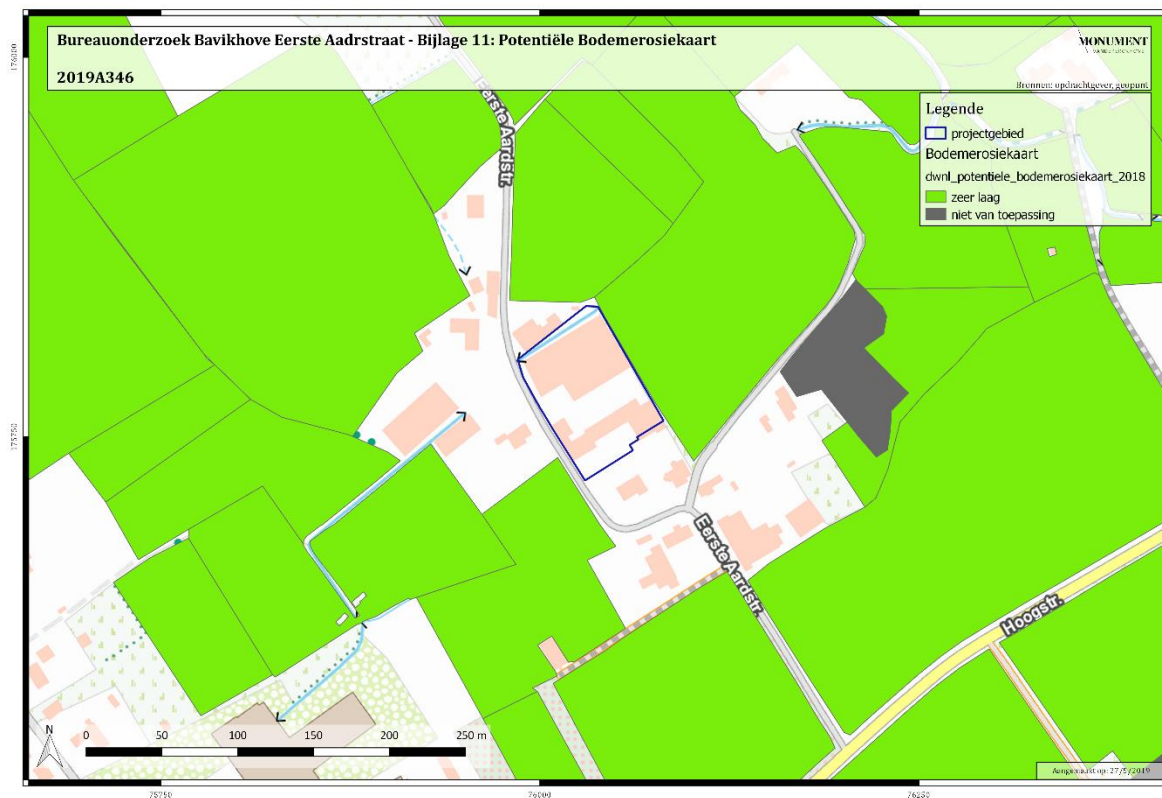

Figuur 20: Digitaal Hoogtemodel met aanduiding onderzoeksgebied (zie ook bijlage 6).

⁸ <http://www.geopunt.be/>

Figuur 21: DTM met aanduiding onderzoeksgebied (detail) en hoogteprofielen (zie ook bijlage 7).

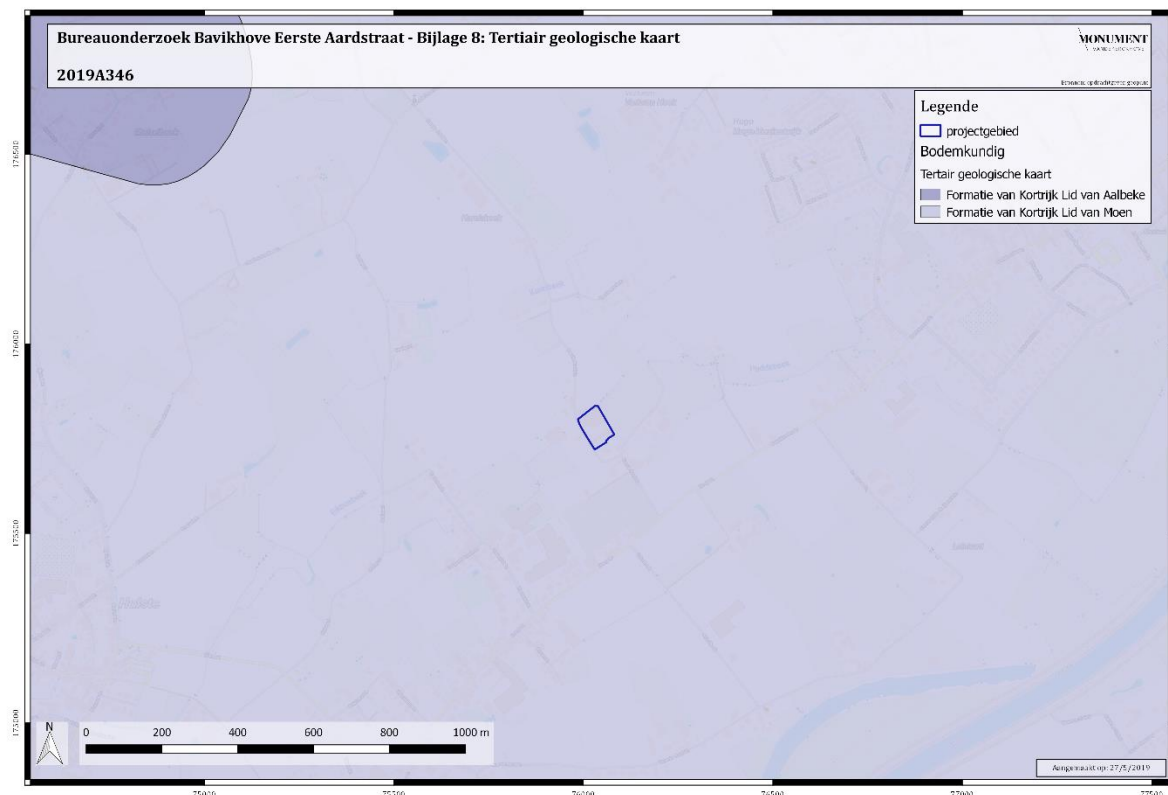

Figuur 22: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding onderzoeksgebied (bijlage 11).

2.1.3. Geologische situering

De tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit afzettingen van het Lid van Moen.⁹ Deze eenheid bestaat uit een grijze klei tot silt dat kleihoudend is en *Nummulites planulatus* kunnen bevatten. De gemiddelde dikte bedraagt 17m. Het Lid van Moen is een onderdeel van de Formatie van Kortrijk (zie bijlage 11). Deze formatie bestaat voornamelijk uit klei dat soms zandig, dan weer siltig kan zijn. Het betreft mariene kleilagen uit het Ypresiaan (Vroeg-Eoceen).

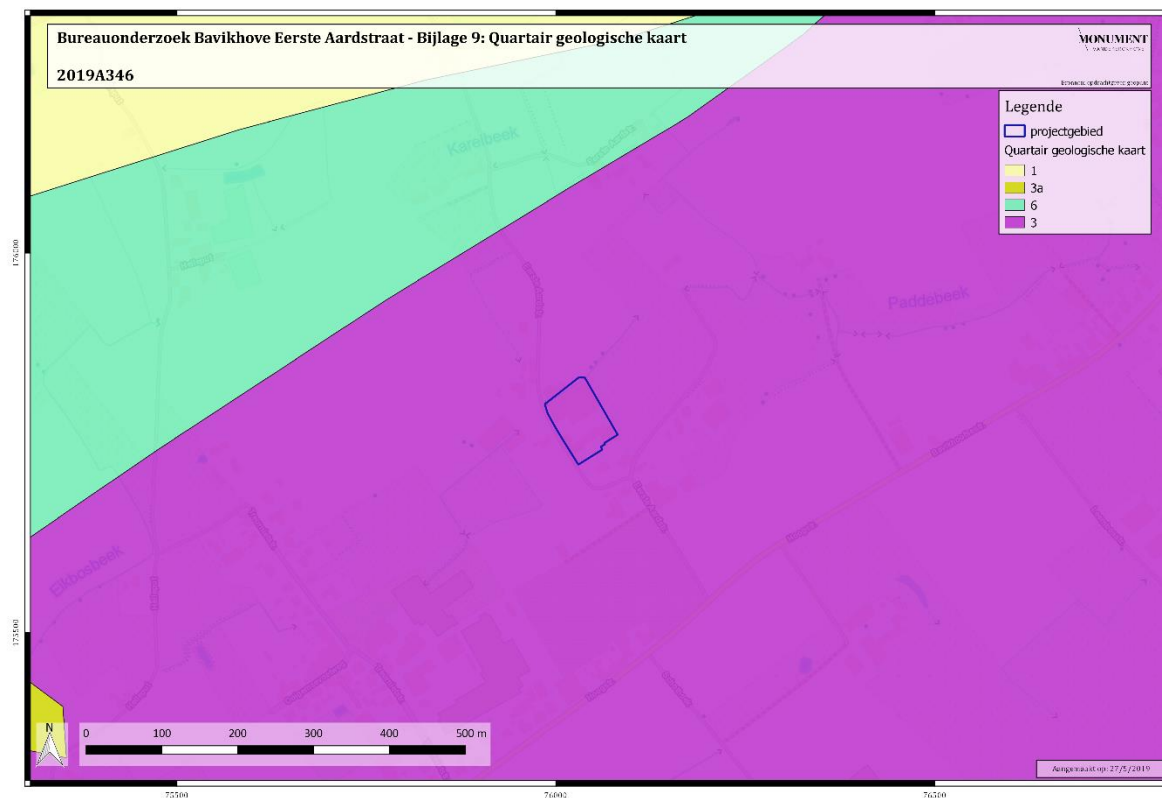
De Quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen) (code *ELPw*) – bestaande uit zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen, silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen – en/of hellingsafzettingen van het Quartair (code *HQ*). Ze bevinden zich bovenop fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (code *FLPw*) (zie bijlage 12).¹⁰

Figuur 23: Tertiair geologische kaart met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 8).

⁹ <http://www.geopunt.be/>

¹⁰ <http://www.geopunt.be/>

Figuur 24: Quartair geologische kaart met aanduiding onderzoeksgebied (bijlage 9).

¹² <http://www.geopunt.be/>

2.2. Historische beschrijving

Te Bavikhove¹³ werden relatief veel archeologische vondsten geattesteerd doorheen de tijd die zelfs wijzen op een structurele bewoning vanaf de Late IJzertijd. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat een groot deel van de vondsten zich buiten hun originele context bevonden. Toch werd een aanzienlijk deel van de prehistorische vondsten en sporen gelinkt aan de Leie en haar aftakkingen of aan de grote handelsweg die zich langsheen haar oostelijke oever ontwikkelde. De menselijke occupatie te Bavikhove zette zich voort tot in de Romeinse periode. Eén van de meest tot de verbeelding sprekende vondsten in de gemeente Harelbeke betrof de offerkuil van *favissa* die een veelheid aan votieoffers, godenfiguren en *personalia* aan het licht bracht – waaronder een loden *aedicula* dat dienst deed als mobiel altaartje. De kuil moet deel uitgemaakt hebben van een heiligdom dat helaas niet werd gelokaliseerd¹⁴.

De bewoning zette zich verder door tijdens de vroege middeleeuwen en zorgde tijdens de 11de en 12de eeuw voor de ontwikkeling van een dens patroon aan landelijke bewoning in de vorm van omwalde hoeves. Het grondgebied van Bavikhove bevond zich gedeeltelijk in de uitlopers van het Methelawoud – een bos dat zich uitstreckte van Beveren – Leie over Desselgem tot Deerlijk. Tijdens de 10de eeuw schonk graaf van Vlaanderen Arnulf I het Methelawoud aan de Sint-Pietersabdij te Gent waarna de abdij de eerder vermelde omwalde hoeves aanwendt als organisatorische centra voor de ontginning van het woud. Overigens leveren de bronnen weinig informatie over dit vroege historische verleden van de deelgemeente. Volgens historicus E. Huys was Bavikhove reeds in 1037 een aparte parochie. Volgens De Fou werd 'Bavinghova' voor het eerst vermeld in 1072. Volgens de legende gaat haar stichting terug tot een nederzetting in de bossen opgericht in Bavo – een leerling van de heilig Amandus – voor 1100. Een eerste vermelding van Bavikhove op de Rotulus Herlebecensis gebeurde aan de start van de 13de eeuw waar er sprake is van villa Bavinghova. In 1163 werd Bavinchove in de bronnen vermeld. De kerkarchieven vermelden Bavencovia in 1190. In dat jaar deed Egidius van Odegem (Ooigem) een schenking van acht bunder en de helft van de opbrengste van de watermolen te Bavikhove op de Swembeke aan de kerk van Harelbeke. Onder het beleid van een andere Graaf van Vlaanderen, Boudewijn V, zorgde voor de hervorming van Vlaanderen met als resultaat dat Bavikhove behoorde tot de Kasselrij van Kortrijk dat werd onderverdeeld in vijf roeden waaronder Harelbeke. Deze werd op zijn beurt onderverdeeld in 18 parochies waaronder Bavikhove. Binnen deze parochie bevonden zich verschillende heerlijkheden in de vorm van grote hofsteden. De eerste stenen kerk verscheen tijdens de 1ste helft van de 12de eeuw. He betrof een Romaans driebeukig gebouw dat deels in het huidige kerkgebouw bewaard is gebleven. Vanaf de 14de eeuw krijgt de heerlijkheid een centraliserende functie in het beheer van de parochie. De heren van Bavikhove waren tevens eigenaar van een tweede

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14856>

¹⁴ T. Clerbaut, 2015. Hermafrodit of niet? Een nieuwe kritische kijk op het Gallo-Romeinse loden altaartje (*aedicula*) gevonden te Harelbeke, in: H. Hameeuw (red.), West-Vlaamse Archaeologia. Recent Archeologisch onderzoek in West-Vlaanderen, 25, p. 29.

heerlijkheid op het grondgebied van Bavikhove, namelijk Ter Coutere. De goeden komen gedurende de decennia in verschillende voorname handen terecht: de familie van den Brande; Jan Wieland de secretaris van Filips de Goede, de familie van Gistel en de familie van der Gracht.

Gedurende de 16de eeuw viel Bavikhove ten prooi aan de vernielingen die de godsdienststrubbelingen met zich mee brachten. De kerk, de pastorie en verschillende huizen werden geplunderd en platgebrand. Voor de inwoners waren het zware tijden onder meer door de belastingen die de Hertog van Alva oplegde. Tevens eisten ziektes zoals de pest een zware tol met een terugloop van het bevolkingscijfer tot gevolg. Naar het einde van diezelfde eeuw toe, vielen de troepen van het Staatse leger het gebied binnen – meer bepaald tussen 24 en 27 februari 1592. Na deze laatste woelige periode keert de rust langzamerhand weer en herneemt ook de landbouw zich in de regio. Tijdens de daaropvolgende eeuw kwamen de heerlijkheden opnieuw in andere handen terecht, waaronder Gilis Damman, de familie de la Tour de Saint-Quentin, erfmaarschalk van West-Vlaanderen en heer van Ooigem en Bavikhove de Lens. Deze laatstgenoemde familie zou de titel behouden tot aan de Franse Revolutie. Tijdens de tweede helft van de 17de eeuw werd Bavikhove opnieuw geteisterd door plunderende legers.

De onrusten zouden zich ook voortzetten bij de start van de 18de eeuw door de Spaanse Successieoorlog (1701-1714). Na het sluiten van de Vrede van Utrecht (1713) keerde de rust stilaan terug. Dit manifesteerde zich in te Bavikhove door de aanvang van verschillende bouwactiviteiten. Een opkomende economische activiteit kreeg vorm als aanvulling op landbouwactiviteiten, namelijk de vlasnijverheid. De economische vooruitgang ging ook gepaard met een uitbreiding in infrastructuur. In 1750 werd een voorstel ingediend voor de aanleg van twee steenwegen alsook een weergave van de grote tracés doorheen Bavikhove. Eén van deze wegen was de Eerste Aardstraat waarlangs het betrokken onderzoeksgebied zich bevindt. Ook op de Ferrariskaart is het tracé van deze straat reeds duidelijk te zien. Binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevindt zich gebouwen in het zuidelijke uiteinde als ook net buiten de zuidelijke grens. Het grootste deel van de betrokken percelen werden ingenomen door hagen en bomen alsook agrarische zones. Overige stratentracés die tijdens reeds duidelijk aanwezig zijn en waarlangs zich bebouwing begint te ontwikkelen zijn onder meer de Hoogstraat en de Treurnietstraat.

De eigenlijke dorpskern van Bavikhove¹⁵ zou pas tijdens de tweede helft van de 19de eeuw in ontwikkeling komen en dit door de toename van bebouwing langsheen de belangrijke straten. Tevens zorgde de groei van de eerder vermelde vlasnijverheid voor een grote aangroei van het gebouwenbestand. Het belang van deze industrie werd geïllustreerd door de oprichting van verschillende vlasfabrieken te Bavikhove. Andere bouwactiviteiten betroffen de constructie van een nieuwe pastorie, het verruimen van de kerk en het verbouwen van verschillende

¹⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14859>

hoeves. De neogotische restyling van de Sint-Amanduskerk werd op een jaar tijd in 1900 voltooid door ondernemer Alberik Vandekerckhove uit Ingelmunster. Een andere economische activiteit in de regio was het bierbrouwen. Aan het einde van de 19de eeuw kreeg Bavikhove haar eigen brouwerij De Brandere die thans brouwerij Bavik heet. De Atlas der Buurtwegen toont het behoud van de wegtracés die reeds op de Ferrariskaart duidelijk zichtbaar waren. Ook de Eerste Aardstraat lijkt ongewijzigd in haar verloop. Binnen de contouren van het onderzoeksgebied wordt nu opnieuw de aanwezigheid van gebouwen duidelijk – mogelijks een hoeve. In tegenstelling tot de twee gebouwen net binnen en net buiten de grenzen, toont de Atlas de aanwezigheid van twee langwerpige gebouwen in L-vorm en een kleine circulaire constructie ten zuiden. De Vandermaelenkaart toont het behoud van deze situatie evenals de Poppkaart die een circulaire aanduiding geeft ten noorden van de bebouwing binnen de contouren van het onderzoeksgebied.

De 20ste eeuw zag een verdere evolutie van de dorpskern en een verdere ontwikkeling van de vlasnijverheid, met name tijdens het Interbellum. Vanaf 1950 kende dit een langzame neergang hoewel de industrietak doorleefde tot de jaren zestig. Bouwkundige relieken herinneren vandaag nog steeds aan dit industriële verleden van Bavikhove. Eén van deze bouwkundige relieken bevindt zich binnen de contouren van het huidige plangebied. Het gaat om een vlasfabriek bestaande uit een kunstmatige roterij, een stoomzwingelarij en magazijnen¹⁶. De constructie van de fabriek kwam er in 1906 als uitbreiding van de bestaande hoeve die in eigendom was van de boekhandelaar Jacobus Delaere uit Kortrijk. Een magazijn wordt in 1912 aan de overkant van de Eerste Aardstraat opgetrokken en voor 1915 werd een bakhuis achteraan op het perceel ingeplant. Beide onroerende goederen werden het daaropvolgende jaar verkocht aan Theofiel Coorevits-Decoster die tijdens de aansluitende 10 jaar een motorzwingelarij voorzag en nadien een kunstmatige roterij tussen het hoevegebouw en de vlasfabriek. In 1933 vonden verschillende verbouwingen plaats aan de hoeve en werden ook de vlasfabriek en de motorzwingelarij herbouwd. Twee jaar later werd deze laatste zelfs vergroot tot een stoomzwingelarij en verbonden met de achterliggende kunstmatige roterij. Beiden werden in 1937 wederom vergroot. Twee jaar later kende de gehele vlasfabriek een uitbreiding met twee volumes achter de kunstmatige roterij – waaronder een vlasschuur. De uitbreiding van de fabriek bracht de verkleining en gedeeltelijke herbouw van de hoevegebouwen met zich mee. In 1941 heeft het industriecomplex een totale rootcapaciteit van 200 m³. Later werden zowel het woonhuis als het landgebouw afgebroken om opnieuw ruimte te voorzien voor de verdere uitbreiding van het magazijn. De stoomzwingelarij verkeert vandaag in slecht bewaarde toestand. Het gebouw bestaat uit een betonskelet opgevuld met rode baksteen en vertoont rechthoekige openingen onder de betonnen lateien. Een muurnis geeft plaats aan een heiligenbeeld. Het gebouw heeft een ijzeren schuifpoort voorzien van hangrails. Een dieselmotor bevindt zich nog steeds in de stoomzwingelarij met opschrift SCHORCH MWM. De achtergelegen roterij vertoont dezelfde constructieve opbouw met boven de deuren het opschrift VUYLSTEKE GEBROEDERS MECANICIENS –

¹⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/205309>

YZERGIETERS ISEGHEM & ROUSSELAERE. De aanpalende vlasschuur draagt een gevelplaat met opschrift HANGARS DEMEESTERE HEULE. Vandaag wordt de vlasfabriek gebruikt als opslagplaats voor een houthandel.

Diezelfde eeuw zag echter ook het uitbreken van beide wereldoorlogen. Op de Britse loopgravenkaart¹⁷ is te zien hoe een installatie – vermoedelijk een airline – zich een weg baant doorheen het onderzoeksgebied. 530 m ten westen bevond zich een locatie waar munitie aanwezig was en verschillende *dugouts*. Ten zuiden werd de Hoogstraat dan weer gebruikt als tijdelijke transportroute

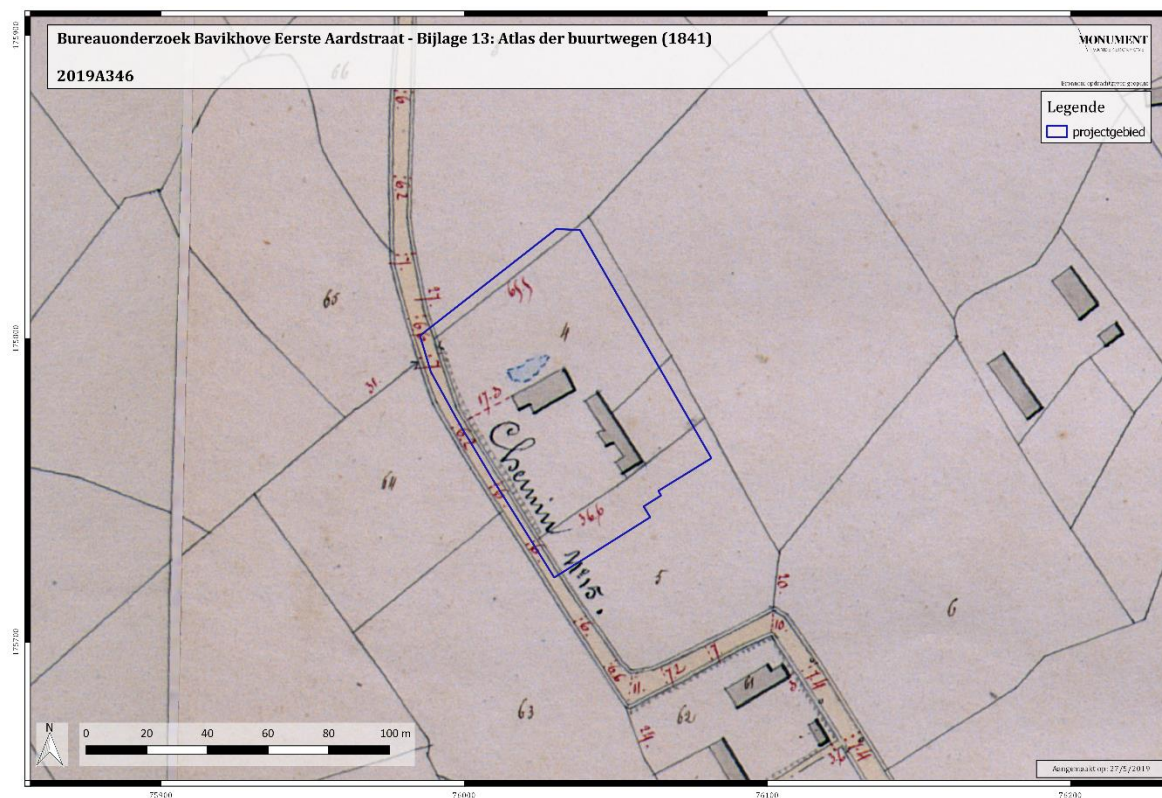
Figuur 26: Aanduiding projectgebied op de World War 1 Trench Maps

Voor de Tweede Wereldoorlog had nefaste gevolgen voor Bavikhove. Op 24 mei 1940 vond de Leieslag plaats waarbij het 25ste linieregiment van de Belgische infanterie langs de noordzijde van de Leie had plaatsgenomen om de overtocht van de Duitsers te verhinderen. Hun opzet mislukte en 14 woningen werden vernield en 136 huizen beschadigd. De daaropvolgende decennia zag de heropbouw van het gebied met de ontwikkeling van verschillende wijken. In 1977 vond de fusie tussen Hulste en Bavikhove in Harelbeke plaats. Bij de start van de 21ste eeuw kreeg Bavikhove een rechtstreekse verbinding met de rechteroever van de Leie en de steenweg van Brugge naar Kortrijk na de aanleg van de N36. Zij doorsnijdt de deelgemeente in het zuiden.

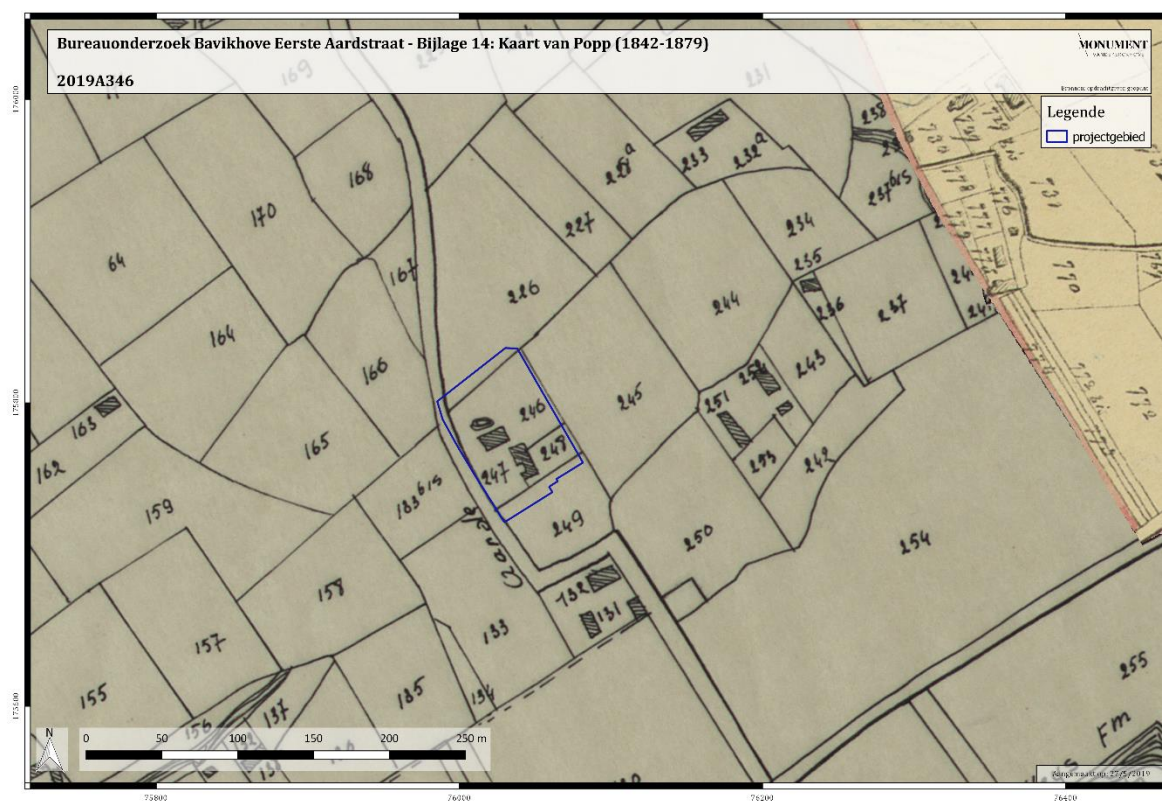
¹⁷ <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>

Figuur 27: Ferrariskaart met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 12).

Figuur 28: Atlas der buurtwegen met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 13).

Figuur 29: Poppkaart met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 14).

Figuur 30: Vandermaelenkaart met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 15).

Figuur 31: Luchtfoto 1971 met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 16).

Figuur 32: Luchtfoto 1990 met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 17).

Figuur 33: Luchtfoto 2018 met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 19).

2.3. Archeologisch kader

In de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied is reeds uitgevoerd archeologisch vooronderzoek eerder beperkt. Langs de Eerste Aardestraat, zo'n 530 m ten noorden van het plangebied, werd in 2016 een bureauonderzoek uitgevoerd door BAAC naar aanleiding van de uitbreiding van een bestaande landbouwbedrijf en omgevingswerken¹⁸. Dit resulteerde in de advisering van verder vooronderzoek door middel van proefsleuven in uitgesteld traject.

In 2016 voerde BAAC eveneens een bureaustudie uit voor een site langs de Guido Gezellelaan te Ooigem, op 1,3 km van het plangebied, naar aanleiding van de inplanting van een parkeerterrein¹⁹. Ondanks het potentieel van rurale nederzettingcontexten in de omgeving zorgde de aard van de geplande werken ervoor dat geen advies tot verder onderzoek werd gegeven.

¹⁸ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/167>

¹⁹ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/703>

In 2017 voerde BAAC een onderzoek uit te Ooigem-Desselgem, op zo'n 1,3 km ten zuidoosten van het plangebied, naar aanleiding van de aanleg van een fietsbrug over de Leie²⁰. Gezien de recente ontwikkelingsgeschiedenis van het terrein werd het eerder hoog kenniswinstpotentieel gereduceerd naar onbestaand. BAAC adviseerde bijgevolg geen verder archeologisch vooronderzoek.

In 2017 voerde Ruben Willaert te Harelbeke Vierkeerstraat, zo'n 2 km ten zuidwesten van het plangebied, een bureauonderzoek uit naar aanleiding van de inrichting van een riolering, een weggennis en omgevingswerken alsook 12 sociale woningen²¹. Gezien de verschillende bouwfasen die zich in het verleden op het terrein hadden afgespeeld, werd geen verder archeologisch vooronderzoek geadviseerd.

ID melding	CAI- Afstand	Datering	Beschrijving
70127 ²²	283 m ten O	Late Middeleeuwen	Site met walgracht gedetecteerd op basis van de Poppkaart
70461 ²³	490 m ten ZO	Late Middeleeuwen	Site met walgracht. Het gaat om de historische hoeve Te Capelle met een oudste datering in de 14 ^{de} eeuw. De huidige gebouwen werden waarschijnlijk tijdens de 18 ^{de} eeuw opgetrokken. Tijdens de 14 ^{de} -15 ^{de} eeuw is er een eerste vermelding van de hoevenaam. In 1739 is de hoeve samengesteld uit een omwald opper- en neerhof. Het bewaarde grachtensysteem is langsheen de zuidzijde onderbroken door een hangar daterend uit 1941
70162 ²⁴	380 m ten ZW	Late Middeleeuwen	Site met walgracht. Thans is alle bebouwing weg. Rond 1550 bleef enkel nog de walgracht bewaard
70141 ²⁵	474 m ten W	Late Middeleeuwen	Site met walgracht

²⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2306>

²¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/3149>

²² <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/70127>

²³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/70461>

²⁴ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/70162>

²⁵ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/70141>

70119 ²⁶	1 km ten N	Late Middeleeuwen	Site met walgracht. Het 18de eeuwse goed Ter Triest dat sinds het begin van de 20ste eeuw ook de Kapelhoeve werd genoemd. Het gaat om een dieper gelegen hoeve met een oorspronkelijk dubbele omwalling. De grote wal is thans nog deels bewaard als sloot. De eerste vermelding in pachtcontracten dateert van 1441. Een schets daterend van 16651 wordt een eerste omwalling aangeduid. De Ferrariskaart duidt het goed aan als 'Ter Triest'. Op het primitief kadasterplan is de omwalde hoeve te zien met binnenin een kleinere omwalling het woonhuis met een brug naar het neerhof.
74636 ²⁷	924 m ten W	Late Middeleeuwen	Site met walgracht. Het gaat om een meervoudig omwalde hoeve met als residentie een kasteel Schiervelde. Het kasteel werd opgetrokken op een motte maar levert vandaag geen restanten meer aan. Wel werd tijdens opgravingen in 1979-1980 een deel van de bakstenen muur die de motte omgaf en een deel van de uitspringende hoektorens aangesneden. Een bakstenen waterput werd onderzocht met aardewerk en gebruiksvoorwerpen daterend van de 16de en 17de eeuw. Dateringen op basis van het materiaal en constructieresten plaatsen het complex in de late middeleeuwen (14de-15de eeuw).

²⁶ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/70119>

²⁷ <https://cai.onroerendergoed.be/locatie/74636>

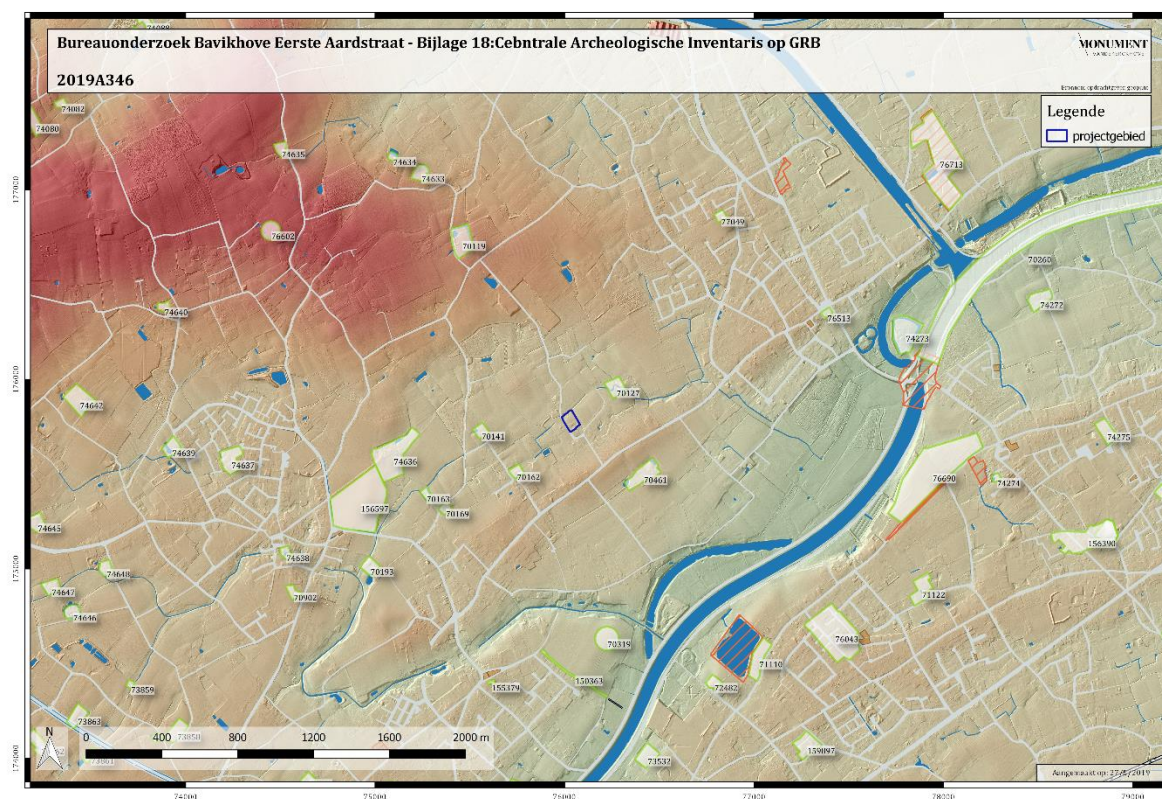
			In 1857 toont het kadaster de registratie van de afbraak van het kasteel.
70163²⁸	843 m ten W	Late Middeleeuwen	Site met walgracht. Thans blijft enkel een stuk van de walgracht bewaard.
70169²⁹	807 m ten ZW	Late Middeleeuwen	Site met walgracht. Een 18de eeuwse hoeve bestaande uit een boerenhuis en een stal dat volgens het kadaster in 1953 grondige verbouwingen heeft gekend. Hoeve reeds weergegeven in landboek daterend van 1639. De Ferrariskaart geeft de aanwezigheid van een drietal hoevegebouwen aan binnen de cirkelvormige omwalling. Het kadaster toont in 1953 een grondige verbouwing van het geheel waarbij de cirkelvormige omwalling gesupprimeerd werd.
156597³⁰	1 km ten W	Steentijd	Losse vondst in de vorm van enkele vuurstenen voorwerpen waaronder een gekerfde afslag van grijze of zwartgrijze silex

De archeologische contextualisering van het plangebied toont een omgeving waarin een hoog kenniswinstpotentieel naar voor kan worden geschoven met betrekking tot rurale nederzettingen daterend uit de Late Middeleeuwen. De sites met walgracht – zoals bij het cartografisch onderzoek reeds duidelijk werd – zijn in grote getalen aanwezig. De melding van Steentijden moet echter met de nodige omzichtigheid worden benaderd. Het betreft namelijk een losse vondst in een gradiëntzone op een hoger gelegen locatie in het landschap ten opzichte van het onderzoeksgebied. Tevens stemmen de bodemtypes niet overeen met die van het onderzoeksgebied. Het ontbreekt de omgeving van het plangebied te Bavikhove echter nog aan reeds uitgevoerd archeologisch vooronderzoek dat verder gaat dan een bureaustudie en diepgaander inzicht levert in de archeologische waardering.

²⁸ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/70163>

²⁹ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/70169>

³⁰ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/156597>

Figuur 34: Centraal Archeologische Inventaris met GRB en DTM met aanduiding onderzoeksgebied (zie bijlage 18).

2.4. Synthese

2.4.1. Verwachtingspatroon

Op basis van het voorgaande assessment kan volgend verwachtingspatroon naar voor geschoven worden:

- Het onderzoeksgebied bevindt zich op een hoogte van ongeveer 16 à 17 m TAW waarvan de bodemtypekaart een OB bodem weergeeft als ook een klein gedeelte als Ldc karteert. Enkel deze laatste kan mogelijke positieve bewaringscondities aanleveren voor de bewaring van potentieel aanwezige archeologische relevante lagen. De nabijheid van kleine waterlopen vlak aan de noordelijke perceelsgrens van het plangebied als ook de nabijheid van de Paddebeek kan een meespelen als een pullfactor voor de inplanting van rurale nederzettingen.
- Voor de prehistorische periodes kan weinig met zekerheid worden gezegd. In de omgeving werden losse lithische vondsten waargenomen in de vorm van silex materiaal. Overigens leverden de CAI-meldingen binnen een straal van 1 kilometer rondom het plangebied de talrijke aanwezigheid weer van laatmiddeleeuwse sites met walgracht. Voor de uitgestrekte prehistorische en historische tijdsperiodes kwamen nog geen sporen aan het licht en kan dus bijgevolg weinig met zekerheid worden gezegd. Hun schijnbare afwezigheid is echter geen sluitend bewijs hiervan.
- Het cartografische en luchtfotografisch onderzoek in combinatie met het historische luik bracht meer informatie over de geschiedenis van het plangebied. Vanaf de Ferrariskaart is de aanwezigheid van bebouwing waar te nemen binnen de contouren van het onderzoeksgebied en tekent het tracé van de Eerste Aardstraat zich eveneens af. Het gaat hier bijgevolg om één van de oudste straten van Bavikhove waarlangs bewoning zich de afgelopen eeuwen heeft ontwikkeld. Voor het plangebied gaat het om een hoevegebouwen en de ingebruikname van het plangebied als agrarisch gebied. Ook op de Atlas der Buurtwegen, de Poppkaart en de Vandermaelenkaart werd de hoeve steeds opnieuw weergegeven. Dankzij het historische luik is geweten dat bij de start van de 20ste eeuw zich een vlasfabriek aan de hoeve ontwikkelde. Gedurende de jaren 10, 20 en 30 ontwikkelde deze fabriek zich steeds verder op het onderzoeksgebied met verschillende bouw-, verbouw- en sloopfases. Tijdens de jaren 40 van de 20ste eeuw maakte de hoeve plaats voor de verdere uitbreiding van de fabriek. Vandaag wordt het gebruikt als een opslagplaats voor hout en staat gekarteerd als vastgesteld bouwkundig erfgoed. De luchtfoto daterend van 1971 toont de aanwezigheid van de fabrieksgebouwen en verhardingen binnen de contouren van het onderzoeksgebied. De luchtfoto daterend van 2018 toont geen wijziging ten opzichte van 1971. Welk effect al deze voorvermelde ingrepen op het bodemarchief hebben

uitgeoefend, kan op basis van het bureauonderzoek niet met zekerheid worden gezegd.

- Besluitend kan gesteld dat er voor de periodes vroeger dan ca. 1770 (kaart van Ferraris) geen gegevens beschikbaar zijn uit het bureauonderzoek om de aan- of afwezigheid van een site binnen het projectgebied te kunnen bevestigen. De aanwezigheid van een verbrokkelde textuur B horizont, de geografische ligging van het projectgebied in de buurt van een beek (de Paddebeek) en de indeling van het landschap als akkers op de historische kaarten maken echter dat de aanwezigheid van een archeologische site niet onwaarschijnlijk is. De enige manier om concrete informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site(s) uit de steentijden, de metaaltijden, de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd, is veldonderzoek

2.4.2. Afweging verder vooronderzoek

In eerste instantie wordt nagegaan of een verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem noodzakelijk is, omdat de opsporing van archeologische sites bij voorkeur gebeurt via een zo miniem mogelijke verstoring van de bodem. Indien het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem de afwezigheid van een archeologische site niet kan staven, wordt overgegaan naar een vooronderzoek met ingreep in de bodem. In geval de aanwezigheid van een archeologische site wordt bevestigd, dient men te proberen die *in situ* te bewaren. Indien dit niet mogelijk is, dient men over te gaan tot een opgraving.

Het uitgevoerde bureauonderzoek kan geen uitsluitsel bieden omtrent de eigenlijke bodemopbouw: aangezien de bodem gekarteerd is als zone met 'andere bebouwing', bestaat er geen duidelijkheid over de aanwezigheid van een textuur B horizont. De geplande sloop van de bestaande gebouwen met funderingen en verhardingen zullen een verstoring van het bodemarchief teweeg brengen. Tevens is de graad van verstoring die de reeds uitgevoerde verbouw-, bouw- en sloopfasen hebben teweeggebracht, niet gekend. Dit zijn belangrijke factoren om in te schatten of er goede bewaring kan zijn van mogelijk aanwezige archeologische sites, wat de eventuele graad van verstoring is en of er al dan niet een archeologische site aanwezig is binnen het projectgebied. Om deze vragen te kunnen beantwoorden, dient in eerste instantie gebruik gemaakt te worden van bijkomend vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, eventueel gevolgd door vooronderzoek(en) met ingreep in de bodem.

De geplande sloop van de aanwezige fabrieksgebouwen en verhardingen zullen voor een nog ongekende bodemverstoring zorgen. Ook de inplanting van de nieuwe woningen, parkeerplaatsen en verhardingen zullen een bodemverstoring van 60 tot 90 cm onder het maaiveld met zich meebrengen. Respectievelijk door de uitgraving vereist tot vorstvrije diepte voor de aanleg van verhardingen en de uitgraving van de funderingsgeul voor de plaatsing

van de funderingsplaat. Of dit een impact heeft op eventueel bewaard archeologisch erfgoed is op basis van het bureauonderzoek niet uit te maken. Het bureauonderzoek toonde de aanwezigheid aan van gebouwen vanaf de Ferrariskaart (1777). De bewaring van de hoevegebouwen kon door het bureauonderzoek echter niet gestaafd worden. Hiervoor dient verder vooronderzoek op het terrein te gebeuren, maar gezien dit op dit moment fysiek onmogelijk is door de aanwezigheid van nog te slopen fabrieksgebouwen is dit niet opgenomen in deze archeologienota.

2.4.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Onder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem wordt verstaan: landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering. Hieronder worden deze drie technieken besproken en geëvalueerd naar hun relevantie in het kader van dit onderzoek.

2.4.3.1. Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. In dit geval lijkt het opportuun om op dit terrein verspreid een aantal landschappelijke boringen te plaatsen. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden:

- Hoe is de bodemopbouw?
- Is er een plaggendek aanwezig en wat is de dikte ervan?
- Is er onder het plaggendek een afgedekte podzolbodem aanwezig? Dit kan van belang zijn voor inschatten of er enig potentieel is op de aanwezigheid van een steentijdsite binnen het projectgebied.
- Is er een archeologisch niveau aanwezig, en op welke diepte bevindt zich dit?
- Wat was de impact in de bodem van de bestaande bebouwing?

Er wordt geadviseerd om dit booronderzoek uit te voeren om bovenstaande vraagstellingen (bodemopbouw, verstoringsgraad, aan- of afwezigheid podzolbodem) te kunnen beantwoorden. Gezien het feit dat de zone van de geplande werken volledig verhard is en de bestaande fabrieksgebouwen nog dienen afgebroken te worden, is het echter niet mogelijk om dit onderzoek uit te voeren binnen het traject van de archeologienota. Het zal dus noodzakelijk zijn dit uit te voeren als een uitgesteld vooronderzoek zonder ingreep in de bodem.

2.4.3.2. Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven.

Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

Dit type onderzoek wordt voor deze site echter niet weerhouden. Hoewel mogelijk en niet schadelijk, is dit onderzoek niet noodzakelijk en niet optimaal bruikbaar om de huidige vraagstellingen te kunnen beantwoorden. Indien het landschappelijk bodemonderzoek positieve resultaten aanlevert, kan een proefsleuvenonderzoek worden geadviseerd waarbij de data dat geofysisch onderzoek kan opleveren ook herkend zal worden.

2.4.3.3. Veldkartering

Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door middel van een visuele inspectie van het terrein. Aangezien het terrein wordt ingenomen door bestaande fabrieksgebouwen en verhardingen is het niet mogelijk deze methode te hanteren.

2.4.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.4.4.1. Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Aangezien er op basis van de bodemkaart geen duidelijke indicatie is voor enig bodemkundig potentieel op goed bewaarde steentijdsites, wordt aan het huidige projectgebied een lage verwachting toegekend omtrent goed bewaarde steentijdsites. Bijgevolg wordt geen archeologisch booronderzoek geadviseerd. Echter, indien bij het proefsleuvenonderzoek (wordt wel geadviseerd) toch lokaal enig potentieel aan steentijd naar boven komt, dan dient dit verder onderzocht en kan men indien nodig lokaal overgaan tot archeologische boringen. Dergelijk onderzoek dient dan te gebeuren conform de Code van Goede Praktijk.

Dit verkennend archeologisch booronderzoek dient enkel uitgevoerd indien de landschappelijke boringen aantonen dat er bodemkundig gezien potentieel is op de aanwezigheid van steentijd (door de aanwezigheid van een begraven bodem).

Indien dit verkennend archeologisch booronderzoek effectief zones kan aantonen die mogelijk wijzen op een steentijdsite, dan dient dit verder onderzocht te worden. Indien het relatief grote zones betreft kan geopteerd worden voor een verdichting van het boorgrid (= waarderend archeologisch booronderzoek). Bij relatief kleine zones is het zinvoller om te werken met proefputten in functie van een steentijd artefactensite van 1m². Aantal en grid zijn te bepalen in functie van de resultaten uit het booronderzoek.

Na afloop van deze verschillende prospectiefasen wordt op basis van de resultaten advies gegeven over eventueel verder onderzoek van de steentijdlocaties.

2.4.4.2. Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.³¹ Daarnaast is er ook direct een duidelijk zicht op de bodemopbouw en kan, indien nodig, alsnog bijkomend steentijdonderzoek uitgevoerd worden.

Er wordt geadviseerd om die zones binnen het projectgebied, waar de landschappelijke boringen aantonen dat het bodemprofiel volledig is bewaard én die bedreigd worden door de geplande werken, verder te onderzoeken aan de hand van proefsleuven. De periodes vanaf ca. het neolithicum kenmerken zich namelijk door de aanwezigheid van grondsporen die optimaal worden gedetecteerd met deze prospectiemethode.

Ook deze fase in het onderzoek kan, gezien de huidige staat van het terrein (ingenomen door bestaande bebouwing en verhardingen), nog niet worden aangevat en dient meegenomen in het traject van uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem.

2.4.5. Beantwoording van de onderzoeksvragen

Op basis van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Er zijn geen archeologische gegevens gekend over de site zelf. De gekende historische gegevens worden besproken in hoofdstuk 2.2. Vermeldenswaard is de aanwezigheid van een hoeve vanaf ten laatste 1777. De gebouwen zijn namelijk duidelijk geïllustreerd op de Ferrariskaart. Ook de andere historische kaarten wijzen op de aanwezigheid van een hoeve binnen de contouren van het onderzoeksgebied doorheen de tweede helft van de 18de en de 19de eeuw. Tevens moet ook de aanduiding van constructies uit de Eerste Wereldoorlog binnen de contouren van het onderzoeksgebied worden vermeld.

- Zijn er indicaties dat de bodem (deels) verstoord is?

³¹ HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. en ERVYNCK A. juli 2016, p. 55.

De enige indicatie dat de bodem mogelijk (deels) verstoord is, is de aanwezigheid van de huidige bebouwing op het projectgebied alsook de uitvoering van verschillende bouw-, verbouw- en sloopfasen die de site in het verleden heeft gekend. Echter de mate van verstoring is niet duidelijk en dient voorwerp uit te maken van verder onderzoek.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Op de bodemerosiekaart wordt er geen informatie gegeven over de mogelijke bodemerosie ter hoogte van het projectgebied. In de omgeving van het projectgebied is de potentiële bodemerosie verwaarloosbaar.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Voor de ontwikkeling van nieuwe woningen en de bijhorende parkings en verhardingen rondom zal het grootste deel van het terrein een impact in de bodem kennen. Voor de aanleg van de gebouwen wordt voorzien dat de gemiddelde afgraving rond de 90 cm zal bedragen, op plaatsen waar parking aangelegd wordt, bedraagt de gemiddelde afgraving 60 cm. Een deel van het terrein zal echter als groenzone ingericht. Afhankelijk van de diepte waarop het archeologisch niveau zich hier bevindt, bestaat de kans dat hier een bewaring *in situ* kan worden gerealiseerd. Verder onderzoek moet uitmaken in welke mate de geplande uitgravingen het archeologisch potentieel effectief bedreigen.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Op basis van enkel het bureauonderzoek kunnen deze vragen niet met zekerheid beantwoord worden.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het is duidelijk dat de vooropgestelde onderzoeksvragen enkel en alleen op basis van het bureauonderzoek niet kunnen worden beantwoord. De hoogstwaarschijnlijke aan- of afwezigheid van een archeologische site kan namelijk niet afdoende worden gestaafd waardoor ook geen gemotiveerde uitspraak mogelijk is omtrent de verder te nemen maatregelen. Bijgevolg is het noodzakelijk bijkomende onderzoeksfases voor te stellen. Zoals hierboven geëvalueerd wordt voorgesteld om, na de sloop van de

huidige gebouwen, over te gaan tot een landschappelijk booronderzoek dat een licht moet werpen op de gaafheid van de bodem en de bodemopbouw.

Na deze onderzoeken, die zich toespitsen op de bewaring van de bodem dient het projectgebied nog onderzocht te worden via proefsleuven indien de landschappelijke boringen de aanwezigheid aantonen van een archeologisch niveau binnen de perimeter van de geplande uitgravingen (60cm tot 90cm diep voor verharding).

De modaliteiten van de voorgestelde onderzoeksmethoden worden besproken in het programma van maatregelen. De vraagstellingen per onderzoeksmethode worden eveneens behandeld in het programma van maatregelen. Elke onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord. Zolang niet alle onderzoeksvragen succesvol kunnen worden beantwoord, dient men over te gaan op de volgende onderzoeksmethode zoals hierboven besproken.

3. Samenvatting

Het projectgebied situeert zich ten noordoosten van de huidige dorpskern van Bavikhove alsook van Harbelke, in de noordoostelijke uithoek van de gemeente. Ten noorden worden de percelen begrenst door een kleine waterloop afkomstig van de Paddebeek, ten westen bevindt zich het tracé van de Eerste Aardstraat – meteen één van de oudste straten van Bavikhove -, ten oosten wordt het plangebied afgebakend door weidegrond terwijl de zuidelijke aangrenzende percelen door bebouwing worden ingenomen. De bodem van het projectgebied staat grotendeels gekarteerd als bebouwde zone terwijl een klein gedeelte langsheen de noordelijke en noordoostelijke zijdes als Ldc-bodem wordt weergegeven. Het betreft een vochtige zandleembodem met een brokkelde textuur B horizont. Op de bodemerosiekaart wordt geen informatie gegeven over de mogelijke bodemerosie ter hoogte van het projectgebied, in de ruime omgeving is de kans op bodemerosie zeer laag.

Op het projectgebied zelf is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Historische bronnen geven aan dat het projectgebied vanaf ten laatste 1777 werd bewoond. Een hoeve laat zich aftekenen op alle historische kaarten die de tweede helft van de 18de eeuw en het leeuwendeel van de 19de eeuw illustreren. Tijdens de Eerste Wereldoorlog zouden zich ook installaties die in verband kunnen gebracht worden met de aanwezigheid van airlines binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevonden hebben. Luchtfoto's vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw tonen eveneens de bebouwing aan van het onderzoeksgebied door de aanwezigheid van een vlasfabriek. Het historisch onderzoek toonde ook aan dat deze fabriek reeds bij het begin van diezelfde eeuw werd opgericht. De bebouwde toestand blijft tot op heden onveranderd. Het perceel wordt nu ingenomen door de fabrieksgebouwen bestaande uit drie loodsen en een roterij alsook verhardingen bestaande uit asfalt, beton en steenslag.

De bouwheer plant de inplanting van 15 nieuwe woningen voorzien van terras, verhardingen die al dan niet waterdoorlatend zijn, parkeerplaatsen, een wadi en groenzones. De funderingen zullen bestaan uit een vloerplaat waarvoor funderingsgeulen van ongeveer 90 cm diep worden voorzien. Voor de geplande verhardingen zullen uitgravingen tot op een vorstvrije diepte van 60 cm nodig zijn. De aanleg van de wadi vereist een diepte van 30 cm. Hierdoor zal mogelijk een deel van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief vernietigd worden.

Al deze elementen samen maken dat het projectgebied een zekere archeologische waarde kan hebben en dat de gegevens van een archeologisch onderzoek kunnen leiden tot een kennisvermeerdering over de al dan niet aanwezige menselijke activiteiten op het terrein en de omliggende gebieden in het verleden. Om het archeologisch potentieel te kunnen inschatten, wordt voorgesteld om een aantal vooronderzoeken zonder en met ingreep in de bodem uit te voeren. Het betreft in de eerste plaats een landschappelijk bodemonderzoek om door middel van boringen, om de precieze bodeopbouw te achterhalen. Indien nodig om de aan- of afwezigheid van een archeologische site te staven of om een programma van maatregelen voor behoud in situ of een opgraving op te stellen, wordt het landschappelijk

bodemonderzoek gevolgd door een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van archeologische boringen en/of proefsleuven. Gezien de huidige staat van het terrein, waarbij het nagenoeg volledig bebouwd of verhard is, dienen deze onderzoeken in uitgesteld traject te gebeuren.

4. BIBLIOGRAFIE

4.1. Literatuur

- HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. EN ERVYNCK A. 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar de optimale strategie, *Onderzoeksrapporten Onroerend Erfgoed* 48.
- CLERBAUT T., 2015. Hermafrodiet of niet? Een nieuwe kritische kijk op het Gallo-Romeinse Ioden altaartje (aedicula) gevonden te Harelbeke, in: H. Haméeuw (red.), *West-Vlaamse Archaeologia. Recent Archeologisch onderzoek in West-Vlaanderen*, 25.

4.2. Internetbronnen

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14859>
- <https://id.erfgoed.net/themas/14856>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/205309>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>